

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ภาวะการเปลี่ยนแปลงของประชากรไทยเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2510 จากปัญหาที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หรือวิกฤตที่เรียกว่า “population bomb” หรือ “ระเบิดประชากร” ซึ่งสืบเนื่องมาจากระดับการเกิดที่สูงและคงที่ และระดับการตายที่ลดลงเรื่อย ๆ ซึ่งขณะนั้นรัฐบาลได้ตระหนักถึงความจริงแล้วว่า หากปล่อยให้การเปลี่ยนแปลงของประชากรเป็นไปในระดับนี้ต่อไป ก็จะควบคุมลำบาก และการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของประชากรก็จะไม่บรรลุเป้าหมาย และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลจึงได้ประกาศนโยบายประชากรเพื่อลดระดับการเกิดของประชากรด้วยการวางแผนครอบครัวโดยสมัครใจ และการส่งเสริมให้มีบุตรไม่เกิน 2 คน เป็นต้น และเมื่อหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยกันแก้ไขปัญหามลภาวะของประเทศ ทำให้การเจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งรัฐบาลได้มีการออกนโยบายลดอัตราการตายโดยนโยบายเพิ่มสุขภาพพลานามัย เมื่ออัตราการเกิดต่ำลงมาใกล้เคียงกับอัตราการตาย ผลที่ตามมา คือ ประชากรมีสัดส่วนของเด็กลดต่ำลง ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของประชากรจะเกิดขึ้นตลอดเวลา และขนาดของการเปลี่ยนแปลงจะมีลักษณะแบบสะสม ซึ่งก็ใช้เวลาก่อนข้างนานกว่าที่จะรู้สึกว่ามีปัญหา และสำหรับประเทศไทย ปัญหาที่ตามมาจึงเป็นเรื่องของ “ประชากรผู้สูงอายุ” ประเทศไทยนั้นได้เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2567 หรือในอีก 15 ปีข้างหน้า (ดูตาราง 1 ประกอบ)

ตาราง 1

จำนวนประชากรวัยเด็ก และสัดส่วนประชากรวัยเด็กต่อประชากรทั้งหมดของประเทศไทย
ปี พ.ศ 2538-2552

ปี/ประชากร	ประชากร	ประชากร	ประชากรวัยเด็กต่อ
	วัยเด็ก (คน)	ทั้งหมด (คน)	ประชากรทั้งหมด (ร้อยละ)
2538	14,028,553	55,954,123	25.07
2539	14,006,349	56,735,567	24.69
2540	13,853,779	57,391,365	24.14
2541	13,851,023	58,086,047	23.85
2542	13,815,017	58,570,453	23.59
2543	13,712,250	58,875,950	23.29
2544	13,635,540	59,362,288	22.97
2545	13,564,373	59,887,912	22.65
2546	13,415,910	60,203,927	22.28
2547	13,396,954	60,549,324	22.13
2548	13,259,891	60,991,000	21.74
2549	13,105,098	61,395,496	21.35
2550	12,924,777	61,540,020	21.00
2551	12,752,342	61,828,099	20.63
2552	12,580,530	62,194,564	20.23

ที่มา. จาก ข้อมูลทะเบียนราษฎร (2538-2552), โดย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย,
ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2553, จาก <http://www.dopa.go.th/hpstat9/people2.htm>

ในทางประชากรศาสตร์แบ่งกลุ่มประชากร ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามช่วงอายุ คือ ประชากรวัยเด็ก หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 14 ปี ประชากรวัยทำงาน หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15-59 ปี และกลุ่มประชากรวัยสูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (นันทา มาระเนตร์, 2546, หน้า 196) จากตาราง 1 จำนวนประชากรรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2552 มีจำนวนรวมเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในแต่ละวัยแล้วพบว่า ประชากรวัยเด็กมีเพิ่มขึ้นในอัตราลดลง แสดงให้เห็นว่าอัตราการเกิดของประเทศไทยลดลง โดยในปี พ.ศ. 2552 ลดลงจากปี พ.ศ. 2538 ในอัตราร้อยละ 10.32 และคาดว่าในอีก 15 ปีข้างหน้า ประชากรในวัยเด็กจะกลายเป็นประชากรในวัยทำงาน และวัยทำงานก็จะกลายเป็นวัยผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยจะประสบปัญหาเรื่องแรงงาน เนื่องจากประชากรในวัยทำงานมีน้อยลง ซึ่งต้องแบกรับภาระ เมื่อเทียบสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุและวัยเด็กที่จะเกิดมาในอนาคต การเปลี่ยนแปลงประชากร โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยทำงานมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในด้านเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลผลิตรวมของประเทศ (GDP) การออม การลงทุน งบประมาณของรัฐบาล การคลัง ผลิตภาพแรงงาน และการจ้างงาน และระดับจุลภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน และด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอิตาลี เป็นต้น เนื่องจากประชากรถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ (human capital) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และเป็นอุปทานของแรงงานเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับระบบเศรษฐกิจจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป ด้วยเหตุนี้จึงน่าสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกำลังแรงงานกับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาว่ากำลังแรงงานมีผลต่อรายได้ประชาชาติที่แท้จริงของประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกำลังแรงงานกับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2552 จำนวน 15 ปี ซึ่งผู้ศึกษาจะไม่นำการอพยพของประชากรและจำนวนแรงงานต่างด้าวมาพิจารณาในการศึกษา

สมมติฐานของการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงจำนวนกำลังแรงงาน มูลค่าการลงทุน และมูลค่าการใช้จ่ายของรัฐบาล มีความสัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงในทิศทางเดียวกัน

วิธีการศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) แบบอนุกรมเวลา (time series) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2552 โดยรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. รายได้ประชาชาติที่แท้จริง มูลค่าการลงทุน และมูลค่าการใช้จ่ายของรัฐบาล จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. จำนวนกำลังแรงงาน จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างประชากร และรายได้ประชาชาติของประเทศไทย
2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งมีผลต่อรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ด้วยวิธี

วิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ (econometric analysis) โดยแบบจำลองสมการถดถอยเชิงเส้น (multiple linear regression) และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares--OLS) ประเมินผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรม Econometric Views (E-views)

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกำลังแรงงานกับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ได้กำหนดแบบจำลองทางเศรษฐมิติได้ดังนี้

$$\text{Real IN} = \alpha_0 + \alpha_1 (\text{LF}) + \alpha_2 (\text{INV}) + \alpha_3 (\text{GOV})$$

โดยที่

Real IN = รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (ณ ปีฐาน ค.ศ. 1988)
(หน่วย: ล้านบาท)

LF = กำลังแรงงาน (หน่วย: พันคน)

INV = มูลค่าการลงทุน (หน่วย: ล้านบาท)

GOV = มูลค่าการใช้จ่ายของรัฐบาล (หน่วย: ล้านบาท)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ใช้เป็นแนวทางแก้ไข ป้องกันและเสนอแนะแผนเตรียมรับมือต่อปัญหาแรงงาน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของกำลังแรงงาน